

ЗНАМЕННІ ТА ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ В ІСТОРІЇ УРОЛОГІЇ ТА СУМІЖНИХ ОБЛАСТЕЙ У 2019 РОЦІ

505 років від дня народження анатома епохи Відродження професора Падуанського університету Андрія Везалія (1514–1564), який у 1543 році опублікував свою основну працю «Про будову людського тіла», в якій докладно були описані сечові та статеві органи і вперше науково обґрунтовано взаємозв'язок їх будови та функції.

460 років від дня смерті Fernel (1497–1559), автора праці «Про пульс та сечу», у якій були детально описані деякі теорії каменеутворення. Введено поняття про первинні і вторинні камені сечового міхура та відмічено, що у більшості хворих камені утворюються у нирках.

255 років від дня народження основоположника російської анатомічної школи професора кафедри С.-Петербурзької медико-хірургічної академії П.О. Загорського (1764–1846), у монографії якого «Скорочена анатомія, або керівництво до пізнання будови людського тіла» (СПб., 1802) чимало уваги приділено будові сечової та статевої систем.

255 років з дня відкриття у 1764 р. медичного факультету Московського університету (нині І ММІ ім. І.М. Сеченова), який відіграв значну роль у розвитку медицини, у тому числі й урології.

230 років від дня народження І.В. Буяльського (1789–1866) – автора капітальної праці по урології «Анатоміко-хірургічні таблиці, які пояснюють виконання операцій вирізування та зруйнування сечових каменів» (СПб., 1852). У цій роботі було відображено значний на той час хірургічний досвід І.В. Буяльського у галузі урології та узагальнені важливі досягнення урології того періоду. Він розробив способи надання першої допомоги при гострій затримці сечовипускання та одночасно з Mc. Walter – метод дренування малого таза через замикальний отвір. Великої популярності набула його праця про ниркові судини – «Фотографічні рисунки витравлених артерій та вен нирок людських» (СПб., 1863).

225 років від дня народження професора А.І. Поля (1794–1864), який у березні 1830 р. вперше в Росії виконав руйнування каменя сечового міхура за допомогою літотриптора Сивіалія.

210 років від дня народження У.С. Андрієвського (1809–1872), який вперше вивчив цілющі властивості одеських лиманів, заснував курорт Куяльник.

210 років від дня народження німецького патоморфолога J. Henle (1809–1885), який вперше докладно описав морфологію ниркового синуса, сфінктер у простатичному відділі уретри, особливості будови сім'явидних каналців (клітини Генле). Його іменем названо також один із елементів нефрона – петля Генле.

210 років з дня смерті віденського лікаря L. Anenbrugger (1722–1809), який відкрив і розробив метод перкусії.

210 років з дня відкриття у 1809 р. хірургічної клініки Московського університету. Першим керівником клініки був професор Ф.О. Гільдебрандт (1773–1845), котрий одним із перших у Росії науково визначив показання до виконання цистолітомії та її особливості.

205 років від дня народження одного із засновників російської урології – професора медико-хірургічної академії П.П. Заблоцького-Десятовського (1814–1882), який вперше у 1844 р. виділив урологію в самостійний предмет викладання. Його класичні праці «Вчення про хвороби яєчка, сім'яного канатика та калитки» (СПб., 1848) та «Про хвороби передміхурової залози» (СПб., 1856) є цінним внеском у російську урологію. Він був одним із засновників і першим головою хірургічного товариства ім. М.І. Пирогова (1881). П.П. Заблоцький-Десятовський є піонером застосування у Росії хлороформу, вперше 27 грудня 1847 р. виконав 5 операцій під хлороформним наркозом, із них 3 – урологічні. У 1868 р. у Петербурзі при медико-хірургічній академії заснував перший у Росії хірургічний музей, багато експонатів якого відображали розвиток урології того періоду.

195 років від дня народження G. Simon (1824–1876), німецького хірурга, який вперше у світі в 1869 р. виконав нефректомію.

185 років від дня народження Т.І. Вдовиковського (1834–1916), який у 1863 р. заснував перше в Україні урологічне відділення при Одеській міській лікарні.

180 років від дня народження В.М. Тарновського (1839–1906), який докладно описав гострий гонорейний уретрит та ускладнення гонореї у чоловіків. Значну увагу приділяв особливостям уретроскопії при різних захворюваннях сечовивідного каналу. Запропонував фантом для демонстрації уретроскопії.

170 років від дня народження великого російського фізіолога І.П. Павлова (1849–1936). Вчення І.П. Павлова про вищу нервову діяльність стало одним із найбільших досягнень сучасного природознавства. Це вчення має велике значення для практичної медицини, у тому числі і для урології. У 1883 р. вперше у світі здійснив пересадку собаці сечоводів у шкіру.

165 років від дня народження В.І. Земблинова (1854–1918), основоположника вчення про везикоуретеральний та піелотубулярний рефлюкси в генезі піелонефриту, одним із перших довів можливість токсичного впливу на судини нирок препаратів саліцилової кислоти.

160 років від дня народження французького фізика П'єра Кюрі (1859–1906), основоположника вчення про радіоактивність. Відкриття радіоактивності сприяло розвитку медицини, у тому числі й урології.

155 років від дня смерті Heurtelap (1793–1864), який запропонував один з варіантів літо-триптора.

150 років від дня народження С.П. Федорова (1869–1936) – основоположника вітчизняної оперативної урології, видатного представника російської клінічної медицини кінця минулого століття і першої третини ХХ. З іменем С.П. Федорова пов'язано розвиток хірургії нирок. Він першим у Росії використав цистоскопію (1892), катетеризацію сечоводів (1901) та індіго-кармінову пробу (1903). Вперше у 1898 р. виконав одноетапну надлобкову черезміхурову аденомектомію. У 1907 р. заснував перше в Росії наукове товариство урологів. Створив велику школу російських хірургів-урологів. Автор класичної багатотомної праці «Хірургія нирок і сечоводів» (1923–1925).

150 років з дня смерті Ф.І. Іноземцева (1802–1869) – видатного російського хірурга, автора декількох фундаментальних праць у галузі хірургії та урології. У 1833 р. захистив докторську дисертацію «Про боковий каменерозтин». 1 лютого 1847 р. вперше в Росії виконав операцію під ефірним наркозом.

150 років тому Th. Billroth (1829–1894) розробив і вперше у 1869 р. виконав простатектомію промеженним доступом у хворого на рак передміхурової залози.

150 років від дня народження французького уролога J. Marion (1869–1960), автора класичного керівництва з урології «Traite d'Urologie», яке витримало кілька видань та перевидань російською мовою (М., 1931).

140 років з дня смерті О.О. Кіттера (1813–1879), автора декількох праць з діагностики і лікування стриктур сечівника й сечокам'яної хвороби. Запропонував оригінальну конструкцію уретротомата. У 1836 р. захистив дисертацію на тему «Порівняння цистолітотомії та каменеруйнування», у якій науково обґрунтував показання до використання цих методів лікування каменів сечового міхура.

140 років від дня смерті В.О. Басова (1812–1879) – автора широко відомої праці, присвяченої етіології, патогенезу та лікуванню каменів сечового міхура (1841). У 1869 р. запропонував оригінальну методику швів при вшиванні міхуро-піхвової норичі.

140 років від дня народження французького хірурга і фізіолога R. Leriche (1879–1955), який описав ознаки атеросклеротичної оклюзії біфуркації аорти: імпотенція, атрофія м'язів нижніх кінцівок, відсутність пульсації периферійних артерій.

140 років тому 9 березня 1879 р. M. Nitze (1843–1906) на засіданні Віденського урологічного товариства вперше в світі виконав цистоскопію хворому. За півтора роки до цього (2 жовтня 1877 р.) він демонстрував цей метод дослідження на трупі у міській лікарні Дрездена.

140 років тому A. Neisser (1855–1916) відкрив у 1879 р. збудника гонореї – гонокок, запропонував метод забарвлення гонококів і деяких інших бактерій, у 1902 р. заснував німецьке товариство по боротьбі з венеричними захворюваннями.

135 років від початку впровадження О.Г. Подревим (1852–1900), основоположником урології у Харкові, самостійного курсу лекцій «Болезни мочеполювых органов», який у 1884 р. він почав читати студентам медичного факультету Харківського університету, доповнюючи теоретичний виклад матеріалу практичними заняттями на амбулаторних хворих. У 1884 р. запропонував метод оперативного лікування стриктур сечівника, який названий його ім'ям. У 1887 р. опублікував перше вітчизняне керівництво з урології «Хирургические болезни мочевых и половых органов». Того ж року виконав першу в Росії аденомектомію промеженним доступом.

130 років від дня смерті видатного російського інтерніста С.П. Боткіна (1832–1889), який у 1884 р. дав класичний опис клінічної симптоматики нефроптозу.

125 років з моменту видання німецьким урологом М. Nitze (1843–1906) цистоскопічного атласу (1894 р.), який був винахідником цистоскопа (1877 р.) та автором першого підручника по цистоскопії (1889 р.).

120 років тому О.М. Гагманом (1871–1935) вперше у російській літературі у 1899 р. у журналі «Хірургія» була опублікована робота про рентгенодіагностику нирковокам'яної хвороби.

115 років від дня смерті видатного представника вітчизняної хірургії й урології М.В. Скліфосовського (1836–1904). Довів перевагу надлобкового перетину сечового міхура в порівнянні з промежінною цистостомією. Запропонував оригінальний метод шва сечового міхура, у 1887 р. застосував глухий шов. Удосконалив техніку резекції сечового міхура при раку. Вперше в Росії в 1883 р. виконав нефролітотомію. Розробив багато методів асептики й антисептики.

110 років від дня народження проф. М.М. Жукової, відомого радянського уролога, яка зробила значний внесок у розвиток досліджень з проблем піелонефриту, туберкульозу сечостатеви́х органів, сечокам'яної хвороби.

110 років тому М.О. Михайлов (1861–1925) опублікував у 1909 р. класичне керівництво по урології «Основи діагностики захворювань сечостатеви́х органів».

105 років з дня смерті проф. Ю.Ф. Косинського (1833–1914), відомого хірурга і уролога. Запропонував оригінальний доступ до нирки. Вперше в Росії 13 березня 1884 р. виконав нефректомію з приводу калькульозного піонефрозу. Автор діагностичного методу «пальпаторної гематурії».

100 років як професор, генерал-майор медичної служби А.А. Чайка (1881 – 1968), видатний хірург-уролог, Заслужений діяч медичної науки УРСР, один із основоположників урології в Україні, у 1919 р. організував і очолив у шпиталі урологічне відділення на 20 ліжок. У 1928 р. на базі урологічного відділення Київського окружного шпиталю створюється урологічна клініка кафедри урології Київського інституту удосконалення лікарів, яку він очолював до 1941 р. А.А. Чайка особливу увагу приділяв таким поширеним захворюванням, як аденома простати та одноетапної аденомектомії.

Після закінчення Великої Вітчизняної війни він повернувся до Києва, де зайняв посади завідуючого кафедрою урології Київського медичного інституту і головного хірурга Київського окружного військового шпиталю. У цей період А.А. Чайку цікавить стратегія розвитку урологічної служби на Україні. Розуміючи необхідність розширення її інфраструктури і зміцнення наукової бази, він сприяв відкриттю в багатьох медичних інститутах України кафедр і доцентських курсів з урології. До найбільш важливих з його справ слід віднести діяльність, присвячену створенню науково-дослідного інституту урології, яку А.А. Чайка розпочав у 1958 р. своїм офіційним письмовим зверненням до Міністерства охорони здоров'я УРСР. Цю ідею було реалізовано у 1965 р., відколи й існує в Україні головний науково-методичний центр – інститут нефротомії і відновлення заднього відділу сечовидільного каналу при його облітерації на великому протязі. У 1961 р. Президія Верховної Ради УРСР нагородила А.А. Чайку Почесною грамотою і присвоїла його ім'я клініці урології Київського медичного інституту.

95 років від дня народження В.І. Шаповала (1924–2001), доктора медичних наук, професора, Заслуженого діяча науки України, засновника і директора Харківського нефроурологічного центру. З ініціативи і під керівництвом професора В.І. Шаповала, за підтримки радянських і партійних органів у Харкові було проведено об'єднання спеціалізованих урологічних ліжок у єдиний центр. Цей центр у всіх відношеннях став єдиним – і в плані об'єднання ліжкового фонду, і кадрового складу. Дуже важливо також і те, що він був утворений у новій сучасній будівлі. Раніше прецедентів такого об'єднання не було і новий урологічний центр став першим вузько-спеціалізованим медичним закладом на території СРСР. У 1967 р. очолюваний професором В.І. Шаповалом 150-ліжковий нефроурологічний центр прийняв перших хворих. У центрі відкриті перші на Лівобережній Україні спеціалізовані відділення – дитячої урології, фтизіоурологічне, у подальшому – онкоурологічне, андрологічне (вперше в СРСР), гемодіалізу, нефрологічне. Величезний науково-практичний потенціал лікувальної установи нового типу дозволив Володимирі Івановичу ініціювати у 1968 році відродження самостійної кафедри урології Харківського медичного інституту.

Яскравий життєвий шлях Заслуженого діяча науки України, доктора медичних наук, професора Володимира Івановича Шаповала – одна із справді золотих сторінок нашої історії. Улюблене його дітище – Харківський обласний клінічний центр урології та нефрології, що став діючим пам'ятником видатній Людині, за рішенням Кабінету Міністрів України по праву сьогодні носить ім'я Володимира Івановича Шаповала.

90 років тому португальський хірург і уролог Dos Santos (1880–1969), запропонував у 1929 р. ниркову ангиографію, яка нині широко використовується при розпізнанні різних захворювань нирок і її судин. Автор фундаментальної праці «Introduction to urology» (Лісабон, 1938).

90 років з дня заснування у 1929 р. Всесоюзного наукового товариства урологів, першим головою якого протягом 20 років був Р.М. Фронштейн (1882–1949).

90 років тому Lichtenberg вперше у світі у 1929 р. виконав екскреторну урографію за допомогою уроселектана-А. Того ж року цей метод дослідження був використаний у клініці С.П. Федорова.

80 років з дня смерті радянського уролога Д.П. Кузнецького (1875–1939), праці котрого були присвячені багатьом проблемам урології, але особливо сечокам'яної хвороби. Його класична праця «Камені нирки та сечоводу» (СПб., 1911) до сих пір викликає великий інтерес.

80 років тому вперше у 1939 р. Dentschmann використав в урологічній практиці томографію.

45 років від дня заснування кафедри урології Дніпропетровської державної медичної академії (1974 р.). Засновником та першим завідувачем був член-кореспондент Національної Академії медичних наук України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор О.В. Люлько (1935–2013).

Професор В.П. Стусь